

Een poging tot een meesterstuk

Woorden uitgesproken door D.P. Noordhoek, als overweging bij zijn komende verheffing tot Meester bij de Loge St. Andries no. 285, werkende te Leiden in het Grootoosten der Nederlanden, uitgesproken op maandag 1 april 1996.

Waarde broeders,

Het is met enige nervositeit dat ik hier voor u sta. Het is niet niks om hier zo, nog als gezel en zonder zelf ooit één bouwstuk te hebben gehoord, hier voor u te staan om een bouwstuk te maken. Eén van de zorgen die ik daarbij heb is dat het allemaal nogal zwaar, nogal serieus gaat worden. Ik meen dat dat niet echt te vermijden valt, maar ik kan het tegelijk zeer begrijpen als dat u wat tegenvalt. Daarom heb ik tijdens mijn voorbereiding op het punt gestaan de gehele tekst maar weg te gooien. Ik voelde mij zo waardeloos als ik ooit eens indit gedichtje heb opgeschreven:

Een slang bijt zich in de staart
En weet zich toch niet eindeloos
Een krab sprint over 't zand
En voelt zich toch niet rechteloos
Een luiaard kent zijn eigen aard
En weet zich toch nooit werkeloos
Alleen deze mens met z'n verstand
Voelt zich steeds weer waardeloos

Ik heb het toch maar niet gedaan. Ik geef u mijn tekst met ernst en al.

De aanleiding

Enige tijd geleden mocht ik het huwelijk bijwonen van een goede vriend. De inzegening vond plaats in de prachtige oude kerk van Mijsheerenland, midden in mijn geboorte-eiland, de Hoeksche Waard. Het is een kerk waarvan de fundamenten zijn gelegd in de 13e eeuw, dus nog voor de roemruchtige St. Elisabethsvloed, die het eiland voor driekwart onder water zette. Zittend in die kerk, kijkend naar de simpele en tegelijk zo stevige manier waarop de stenen waren gelegd, en de wijze waarop je niet alleen zag maar ook kon voelen hoe de balken het dak droegen, toen, toen kwam ik op het idee voor dit verhaal, mijn meesterstuk.

Ik bedacht dat deze kerk gebouwd moest zijn in de tijd van de gilden. Nu weet ik dat deze gilden, en het zeker het bouw-gilde, ten minste een voorbeeld en mogelijk een voorloper zijn geweest van de huidige vrijmetselarij. Maar ook vroeger al werd ik gefascineerd door het fenomeen van de gilden, als manier van samenwerken, van samen leren en samen organiseren. Ik las er over, ik dacht er over. En wat ik mij die dag van het huwelijk vooral van herinnerde was het

fenomeen van het 'meesterstuk'. Alvorens tot meester te kunnen worden benoemd werd de gezel geacht zijn beheersing van het ambacht te tonen op meestersniveau. Op die manier zou duidelijk worden of de gezel het waard is om tot de meestergraad te worden toegelaten.

Toen ik daar aan dacht, ontstond bij mij de behoefte om voor mijn loge een meesterstuk te mogen maken. Ik stond vlak voor mijn eerste 'hoger loon' en ik wist voor mijzelf dat er tussen mijn verheffing tot gezel en mijn meestergraad iets zou moeten gebeuren. Alvorens tot de derde graad te worden toegelaten, wilde ik voor u iets doen, wat zowel naar u als naar mijzelf toe, zou kunnen aantonen dat ik er klaar voor ben of wil zijn. Dit meesterstuk zou de vorm kunnen aannemen van een - toepasselijke naam - bouwstuk.

Bezwaren tegen een meesterstuk

Op het moment dat ik dat bedacht besepte ik ook al de mogelijke bezwaren. Niet alleen ben ik lid van een loge die geen bouwstukken laat houden - iets wat mij bij een frequentie van één keer per maand overigens helemaal niet onlogisch voorkomt. Belangrijker nog was voor mij op dat moment de gedachte dat het so wie so niet gebruikelijk is om iets dergelijks te doen alvorens in de meestergraad te worden verheven. Werkend in een Schotse loge zou het minsten zo logisch zijn om in een hoog tempo, zo mogelijk binnen een jaar, alle drie de graden te doorlopen. Daar passen geen bouwstukken, laat staan meesterstukken, in. Welke bezwaren er ook zouden kunnen zijn, mijn behoefte aan een dergelijk meesterstuk deed zich heel sterk voelen. Enkele van u weten dat ik op een enkel punt grote moeite voel om mijn lidmaatschap met de vrijmetselarij te verenigen met mijn activiteiten in de profane wereld. Vandaar dat ik u, in zo vrijblijvend mogelijke bewoordingen, zonder precedenten te willen scheppen, tijdens het broedermaal na afloop van mijn verheffing tot gezel, heb gevraagd het houden van een dergelijk meesterstuk in overweging te nemen.

Waar zeg je "ja" op?

U heeft daar, na enig nadenken, positief op gereageerd. U heeft mij inmiddels ook duidelijk gemaakt dat het wel degelijk passend is binnen de traditie van de vrijmetselarij om tussentijds de leerling of gezel het woord te geven over zijn bevindingen als jonge vrijmetselaar. Door het bijzondere karakter van St. Andries dient dat in uw visie vooral plaats te vinden tijdens de instructie-avonden zoals die door u worden georganiseerd. Laat ik allereerst duidelijk maken dat ik het bijzonder op prijs stel dat u mij toch de gelegenheid geeft om hier mijn verhaal te houden. Laat ik er ook duidelijk over zijn dat ik de instructie-avonden zeer waardeer en dat ik geniet van de eruditie van Br. De Haan. Tegelijk denk ik dat het juist en verstandig is dat u mij deze gelegenheid biedt. Er zit in mijn beleving een principiële kant aan. De persoon die "ja" zegt op de vraag of hij wil toetreden tot de vrijmetselarij weet per definitie niet waar hij "ja" tegen zegt. Voor velen zullen de rituelen die vervolgens worden doorlopen voldoende antwoord op voorkomende vragen geven om dat "ja" te kunnen bevestigen. In mijn beleving hoort het bij het werken aan de ruwe steen om zolang dat nodig is de vragen achter de vragen te blijven zoeken. Ik hecht te veel waarde aan gezelschappen als deze om te stoppen bij de beantwoording van de voor de hand liggende vragen. Met andere woorden; het kan niet zo zijn dat een goede

inwijding en instructie van uw zijde en een aandachtig luisteren voldoende kan zijn. Er moet iets terug komen van de luisteraar. De luisteraar moet spreken. Hij moet spreken om terug te geven wat hij gehoord heeft. En hij moet spreken om duidelijk te maken wat zijn wat vragen nog zijn.

Naar de goede vragen

Laat ik dit verduidelijken. U mag uit de aard der zaak niet van mij verwachten dat ik een bouwstuk aflever op meesterniveau. Het gaat om een meesterstuk, niet om een meesterwerk, zo mag ik hopen. Als gezelschap is mij weliswaar het gereedschap aangereikt, maar ik weet nog onvoldoende om ze goed te kunnen inzetten. Wat ik u wel kan tonen is dat ik juiste vragen weet te formuleren rondom de inzet van dat gereedschap. Beoordeelt u mij daarom op mijn vragen en niet op mijn antwoorden.

Nog een laatste woord over dit moment zelf. De verheffing tot meester ligt, als alles ongehinderd doorgaat, nog een half jaar van mij. Een gevoel voor traditie zou wellicht dicteren dat meesterstuk en meesterverheffing vlak bij elkaar liggen, maar ik denk dat het goed is dat er nu de nodige tijd tussen ligt. Ik wil, zoals ik al heb gedaan, niet verhelen dat het lidmaatschap van de vrijmetselarij voor mij allerm minst een vanzelfsprekende zaak is. Ik stel het op prijs dat ik in de komende tijd nog de gelegenheid heb uw reactie op mijn woorden te vernemen.

Bij wijze van begin

Zoekend naar het begin van mijn verhaal, ben ik terug gegaan naar het kleine gedicht dat ik u eerder heb voorgelegd tijdens het laatste woord zoals ik dat zowel bij mijn inwijding tot leerling als gezelschap mocht ontvangen. Beide keren heb ik het u voorgelegd, de eerste maal snel in het Engels vertaald vanwege het internationale gezelschap dat op mijn inwijding tot leerling in het Goudse tempelgebouw aanwezig bleek te zijn. Het gaat als volgt:

Omdat ik weet dat elk licht een schaduw werpt
En ook omdat de bron van elke schaduw licht is
Word ik niet verblind door plotseling licht
Noch verduisterd door vallende schaduw
En denk ik dat in alles wat ik verricht
De kern zit van verwondering en afschuw

Ik heb het gedicht opgezocht in een eigen bundeltje vlak voordat ik naar Gouda ging. Het was het gevoel dat ik iets onbekends inging waardoor ik het opzocht, een reflectie ook van wat mij tevoren over de vrijmetselarij was verteld. Ik nam het ook mee als een test. De dingen die ik in dat gedicht heb verwoord, en die bij mij passen, vind ik die terug in de vrijmetselarij? Ik moet zeggen, ik heb toen geen antwoord gekregen. Het belangrijkste moment kwam voor de inwijding, in het donkere kamertje. Een deel van mij moest lachen, vanwege de verzamelde rariteiten voor me. Moest ik dat serieus nemen? Aan de andere kant was er precies de wens om het serieus te nemen, om, onafhankelijk van hoe het wordt aangeboden, de betekenis er uit te halen en het van waarde te maken. Dat dubbele gevoel werd verstevigd door een moment waarop de deur van het kamertje werd opengerukt door iemand van St. Andries die, onbekend met het

gebouw, dacht dat hij het toilet had gevonden. Hij verontschuldigde zich en was weer weg, ongetwijfeld een vreemde indruk met zich meenemend. Ik moest lachen, maar op een rare manier bevestigde dat voor mij de gedachte dat het toch echt aan mij is om er betekenis aan te hechten. Het is niet de vrijmetselarij die mij een kans geeft, of ik een kans aan de vrijmetselarij. Nee, uiteindelijk is het, was het in ieder geval op dat moment, iets tussen mijzelf en wat ik uit het leven wil halen. Het deed mij besluiten om zo mogelijk het gedicht voor te dragen. Ik ben blij dat die kans zich inderdaad heeft voorgedaan.

Gedachten

Ik heb het gedicht, waarin ik mijzelf als een zoeker en twijfelaar laat zien, geschreven in de tijd die daar ook voor is bestemd: de middelbare schooljaren. Sindsdien is er veel gebeurd. U ziet hier iemand die, zo denk ik, heel wat grond onder de voeten heeft en die voeten staan daar stevig op geplant. Ik geniet van de dingen die ik in het profane leven mag doen en ik denk dat dat, inclusief de zekerheid die daarmee gepaard gaat, ook wel afstraalt op mijn werk en de mensen in mijn omgeving. Tegelijk ben ik niet opeens een ander mens geworden. Tegenover alles wat ik overdag doe, wat ik samen met andere mensen doe, heel taakgericht, staan de momenten waarop ik reflectie zoek, een zoeken naar een stil tegengewicht tegen het rumoer van de dag. Op die momenten staat alles ter discussie en gaan mijn gedachten de dialoog aan met mijzelf en vooral met alles wat ik in mijn boeken lees. Verrassend, wat je dan ontdekt. Ik heb ooit eens zo verwoord:

Gedachten zijn het begin en einde
Van alles wat je in je leven weten kunt
De grens van je mogelijkheden, je limiet
Maar ook de bronnen van het ongerijmde
Speurders naar leegten die niet zijn vervuld
Strevers naar een steeds verschuivend verschieft

Ik ben een denker
Maar ik had nooit gedacht
Dat rede zich zo bij de staart houdt
Dat het steeds weer sterker
De eigen grenzen ontkracht
En op ontkenning inzicht bouwt

Ik denk, dus ik besta
Ik ontken mijn denken, dus ik versta

Delen met anderen

Ik hoop dat dat duidelijk is. Met andere woorden; niets is vanzelfsprekend en zelfs dat niet. Naast het regelen en organiseren van mijn profane leven blijft er dat deel van mij dat zoekt en onderzoekt. Er is daarbij wel wat veranderd. Het is een deel van mij dat tot voor kort vooral de eenzaamheid zocht van een studeerkamer. In toenemende mate is het ook een deel van mij geworden dat het contact met anderen zoekt, met geestverwanten die

zeker niet hetzelfde moeten denken, maar wel net als ik een tegenwicht zoeken tegen het profane leven. Sommigen noemen dat een zoeken naar het mystieke element. Misschien speelt mijn Gereformeerde achtergrond mij daarbij weer eens parten, maar zo voel ik het niet. Ik bekijk het wat aardser en wil vanuit de menselijke behoeften en plichten redeneren. En dan zeg ik, dat elk mens dat aan zichzelf en zijn materiële wereld genoeg meent te hebben, zichzelf en zijn omgeving onaanvaardbaar tekort doet. Van de ongrijpbare waardering van hoe mooi onze wereld er uit kan zien tot de complexe gelaagdheid waarmee over zingevingsvragen kan worden nagedacht, het is teveel voor een enkel mens om te vatten. Anderen zijn daarvoor nodig. In het delen met de ander openbaart zich het meeste van de waarheid, want dan wordt het een gezamenlijke waarheid. Het is natuurlijk iets algemeen menselijks. Wat jezelf heb gekregen wil je ook aan anderen geven - en wie weet wat anderen jou nog kunnen geven.

Het zoeken van verbinding

De vrijmetselarij kan daar een belangrijke rol in spelen. Ik geloof bijvoorbeeld in de functie van de ritën om, zoals ene Jean Tourniac¹ het heeft omschreven, "een mens te verbinden met wat hem overstijgt".

Voor mijzelf speelt er echter een ander punt. De vrijmetselarij is voor mij niet de eerste mogelijkheid om tot een verbinding te komen tussen waar ik in de beslotenheid van mijn gedachten mee bezig ben en de mensen die ik wil ontmoeten.

Op verzoek heb ik voorafgaande aan mijn inwijding "de metalen afgelegd". Het feit dat het hierbij ook om mijn trouwring ging heeft aanleiding gegeven tot problemen voor mijn vrouw. Haar (en mijn) begrip daarvoor is toegenomen door de historische uitleg van Br. De Haan, dat metalen als onreine verbindingen werden gezien en als zodanig schadelijk voor de bouw van de Tempel. Veel meer dan met mijn metalen, draag ik op dit moment elementen met mij mee die op de een of andere wijze met de vrijmetselarij verbonden moeten worden wil het niet tot afstotingsverschijnselen leiden.

Waarde broeders, hier komt voor mij een moeilijk moment in mijn poging een meesterstuk af te leveren. Er is mij, nog voor de inwijding, gezegd, dat in de vrijmetselarij er twee dingen zijn waarover men niet moet spreken. Het eerste is de politiek. Het tweede is de religie. Het hebben van respect voor elkaars overtuiging vraagt dat men elkaar daar niet nodeloos, en zeker niet vanuit het eigen gelijk, mee confronteert. Toch zitten beide termen voor mij in het hart van de afweging of ik een plaats heb in de vrijmetselarij en kom ik er dus niet omheen.

Religie

Laat ik met het punt van de religie beginnen. Eén van de dilemma's van het Godsbesef heb ik, in simpel rijm, op de volgende manier verwoord:

---

¹Uit: Piet van Brabant - In het hart van de loge. Ritën, symbolen en inwijdingen. Hadewijch, 1995, p. 35.

Eens heb ik het leven aangezien
En God gezegd dat het niet was aan te zien
Ik zei dat ik gedroomd heb van een beter leven
En Hem kon vertellen hoe Hij dat vorm moest geven

Op verzoek ben ik toen tot God gekomen
En vertelde Hem over al mijn dromen
Maar Hij joeg die dromen de winden na
Want Hij zei: Ik ben geen God als Ik besta

Ik kan jou nimmer geven
Wat jij zelf niet kan maken van het leven
Dat leven had jij altijd al
Dat is waarom Ik met je daden samenval

Waar is je eigen verantwoordelijkheid als God alles op zich neemt? Het zijn vragen als deze die ook bij deze mens alle zekerheid over het bestaan van God, als denkend en handelend wezen, aan het wankelen hebben gebracht. Is er een Opperbouwmeester van het Heelal? Het is een vraag waar ik nooit klaar mee zal zijn, maar als ik geen "ja" kan zeggen moet ik "nee" zeggen. Tegelijk ben ik er volledig van overtuigd dat wij als mensen het beeld van een Opperbouwmeester nodig hebben, en dat het niet alleen mogelijk is, maar juist uiterst zinvol om de boodschap ervan te volgen. Dat is voor mij een 'transcendente' boodschap, in de zin dat je jezelf niet tot centrum van het heelal mag maken, dat je niet genoeg heb aan jezelf. Dat is ook een 'aardse' boodschap. Het leidt voor mij geen twijfel dat de opdracht tot naastenliefde de bron is van de Westerse beschavingskracht. Het is het denken over de vraag "Ik kan niet meer geloven in God, maar wat moet dat nu betekenen?" die mij, lang voor de vrijmetselarij, op een speurtocht heeft gezet naar de ankers van ons samenleven. Ik heb er nog net aan gedacht om mijn mobiele telefoon uit te schakelen, maar voor de rest ben ik, zo denk ik, in veel opzichten de vleesgeworden moderne Hollander, altijd bezig met de laatste trends, altijd bezig met de vraag hoe je met behulp van de laatste technologie mensen en organisaties nog sneller in beweging kan brengen. Tegelijk ben ik er van overtuigd, dat naast en tegenover al die moderniteit er vast moet worden gehouden aan een aantal constanten in de manier waarop mensen met elkaar samenleven. Welke ankers kunnen er worden uitgegooid als het schip op de rotsen dreigt te lopen, wat is het lood in de kiel om de gewenste koers te kunnen blijven. Het zijn de typische scheepstermen die je gebruikt als je zegt dat je wilt vasthouden aan die waarden en normen waarvan je vermoedt dat ze er nog zijn als alles wat nu modern is al weer achterhaald zal zijn. Die waarden en normen vind ik elke keer weer terug in mijn zoektocht naar de Opperbouwmeester van het heelal. Ik wijs ze niet af. Integendeel, ik omarm ze. Elke keer als ik het niet meer weet wat te doen probeer ik daar naar terug te gaan, al valt dat lang niet altijd mee.

Politiek

Daar moet je dus wat aan doen. En dat brengt mij bij een binnen de vrijmetselarij nog groter taboe; dat van de politiek. Voor zover mijn kennis van de Nederlandse vrijmetselarij reikt, heeft bij ons de strijd tussen de verschillende kerkgenootschappen al lang plaatsgemaakt voor de meer algemene vraag van "geloof jij nog?". Die twijfel delen vele broeders, en het is dus gerechtvaardigd dat deze vraag deel uit is gaan maken van onze rondgangen langs het tableau. De vraag naar het geloof is er één die, anders dan in het verleden, nu eerder samenbrengt dan verdeeld. Voorzichtigheid blijft geboden, maar de engel is er goeddeels uit.

Anders lijkt het nog altijd met de politiek te zijn. De reden dat dit taboe nog lang niet doorbroken is, heeft echter, meer dan bij religie, te maken met de wijze waarop wordt neergekeken op de politiek en hen die het politieke ambacht uitoefenen. In ieder geval is het mensbeeld dat bij de politiek hoort allerm minst verheffend. Als vrijmetselaar wil je de politiek strikt tot het profane beperken, al was het maar om niet de kans te lopen dat het verheven werk in de loge naar beneden wordt getrokken.

Toch is er ook rondom de politiek wat aan de hand, iets fundamenteels waar niet vanuit een taboedenken aan mag worden voorbij gegaan. De engel is er misschien niet uit, maar hij steekt er wel anders in. Partijpolitiek speelt steeds minder een rol. Een aantal, vooral liberale, standpunten worden vrij algemeen gedeeld. Wie Fukuyama² leest - en niet alleen de titel napraat - zal merken dat voor hem 'het einde van de geschiedenis' vooral betekent dat een aantal oude strijdpunten, met name het conflict tussen staatssocialisme en kapitalisme, nooit meer op dezelfde wijze opgeld zullen doen. Daarin heeft hij gelijk, met in Nederland als voorlopig resultaat dat alle partijen hetzelfde midden van het politieke spectrum opzoeken. Echte meningsverschillen doen zich nauwelijks nog voor. Als men wil valt er altijd een brug te slaan. Gebeurt dat niet, dan is dat veelal het gevolg van een vasthouden aan standpunten en tradities uit het verleden. De werkelijkheid is, dat met mogelijke uitzondering van de liberale stroming, alle andere stromingen op zoek zijn naar een nieuwe koers.

Één van die stromingen is de christen-democratische. Is er nog een plaats voor een stroming als deze in ons seculariserend Nederland? Ik ben er al jaren lid van, maar het zijn deze jaren die er voor mij uitspringen, omdat het er nu op aan komt. Wat is de waarde van zo'n partij? Wat is de waarde van zo'n partij voor iemand die, zoals ik u net heb geschetst, zelf zich niet meer overtuigd Christen kan noemen?

Het gedicht dat ik u eerder voorlas, over de God die geen God is als Hij bestaat, wordt in mei van dit jaar geplaatst in het tijdschrift Christen-Democratische Verkenningen, het tijdschrift van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA. Het maakt onderdeel uit van een reeks artikelen waarin 'anders gelovigen' zich uitspreken over de koers van het CDA³. Ik doe dat als representant van 'de groep' niet-gelovigen. De strekking van mijn verhaal is, dat ook al wordt het

---

² Francis Fukuyama - The end of History and the Last Man. Free Press, New York, 1992.

³ Het betreft een vervolg op een artikel dat ik eerder schreef onder de titel. "De Niet-gelovige in het CDA". Christen-Democratische Verkenningen, december 1993.

geloof in God niet meer gedeeld, de waarden en normen zoals die zowel in de Bijbel als in onze Nederlandse tradities zijn verankerd, zo waardevol zijn dat ze absoluut het bestaan rechtvaardigen van een partij die vanuit deze beginselen en traditie tracht te werken.

Strijd?

Als ik u dat zo schets, en u tegelijk een beeld geef van waar ik mee bezig ben, dan begrijpt u wellicht, dat de elementen en de doelstelling zoals die spelen binnen de vrijmetselarij, zich voor mij in nog heviger mate voordoen in mijn profane bezigheden op het snijvlak van religie en politiek. Is er een strijd tussen hetgeen ik in mijn profane leven dan doe en denk en hetgeen ik als vrijmetselaar geacht wordt na te streven? Nee, niet noodzakelijk. Ik ben werkzaam binnen de vrijmetselarij in de hoop dat de verdieping en de broederschap die ik in de vrijmetselarij vind mij zal helpen in mijn profane activiteiten. U mag er daarbij van uitgaan dat in mijn activiteiten als vrijmetselaar noch het religieuze noch het politieke element zullen doorklinken in mijn arbeid hier. Ik wil u hoogstens meegeven dat ik sinds mijn intrede heb geleerd dat het Grootoosten der Nederland in de ontwikkeling van haar ledental iets kan terug zien van dezelfde ontwikkelingen die ik in mijn eerder geschetste profane activiteiten meen te zien. Wat is de rol en relevantie van de vrijmetselarij anno nu? Die vraag is echter in ieder geval geen onderdeel van mijn verhaal. Wat wel? Dat zijn de spanningen zoals die zich in de praktijk voor kunnen gaan doen. Spanning die in niet geringe mate verantwoordelijk zijn voor mijn behoefte om u dit te vertellen alvorens mij tot de meestergraad te laten roepen.

De loge

Om daarin helder te kunnen zijn, moet ik helaas mijn blik in kritische zin op deze loge werpen. Vooraf; ik wil slechts beschrijven en zeker niet verwijten. Ik wil proberen er een les uit te trekken. Binnen St. Andries heb ik dingen zien gebeuren die niet te rijmen zijn met de geest van de vrijmetselarij. Ik moet scherp zijn, van de vele verenigingen waar ik lid van ben heb ik nergens zoveel interne conflicten gezien als juist bij deze. Tegelijk ben ik er absoluut van overtuigd dat geen van deze conflicten is aangegaan met de intentie een ander te schaden. Integendeel, ieder van jullie zal de idealen van de vrijmetselarij voor ogen hebben gehad en mogelijk juist vanuit die idealen zijn geïnspireerd tot acties of woorden. Zijn die idealen daarmee waardeloos? Nee, natuurlijk niet. Ze verschaffen raad en richting, niet meer maar zeker niet minder. Ik heb geleerd, dat wat voor idealen je ook mag hebben, het uiteindelijk aankomt op het tijdige gesprek over die idealen. Het verband tussen ideaal en actie, de uitleg van de idealen zelf, het zijn allemaal elementen die een vernietigende lading kunnen krijgen als er geen, of niet op tijd, overeenstemming is over wat er precies is gebeurd en wat er mee wordt bedoeld, nu en in de toekomst. De waarde van de loge en de daarbij horende traditie zit hem niet in het minst in het feit dat er zo een gelegenheid wordt geboden om, vanuit verschillende vertrekpunten, tot een comparitie, een vergelijking van beelden te komen. Beelden van de werkelijkheid en beelden van de gedachte idealen.

Er is recht en reden om kritisch te zijn op het functioneren van de loge, maar vooralsnog zit hem dat vooral in het gebrek om tot een waarlijke comparitie te komen van de beleving tussen broeders van ideaal en werkelijkheid, ondanks dat er een traditie van honderden jaren ter beschikking staat.

Het afgelopen weekend heb ik een bezoek gebracht aan de film 'Braveheart', winnaar van de Oscar voor beste film in dit jaar. De film handelt over de Schotse opstandsleider William Wallace. Volgens de film wordt de jongen Wallace, nadat zijn vader is vermoord, geadopteerd door een oom. Deze oom heeft een prachtig zwaard en William kijkt er met verlangen naar. Waarop de oom, duidelijk een Tempelier zoals beschreven in het boek 'The Temple and the Lodge'⁴, zegt: "Before you may use this, first learn to use your wits." En gelijk heeft hij.

Het gesprek centraal

Zowel in de vrijmetselarij als in het profane leven ben je afhankelijk van de wijze waarop mensen met elkaar het gesprek aangaan over werkelijkheid en idealen. Voor zover dat in eigen hand ligt, is er een taak om dat steeds zo goed en zo vroeg mogelijk te doen, daarbij zoveel mogelijk leunend op bestaande structuren. Daarvoor zijn ze immers in het leven geroepen. Dus, binnen de riten en rituelen van de vrijmetselarij ben ik vrij om mij broeder te tonen, en dat mede door mij kwetsbaar te maken ten aanzien van mijn motieven over mijn handelen. Datzelfde geldt ook voor het profane leven. Het is precies de reden waarom wij hechten aan het democratisch proces van verklaring en verantwoording. Alle randvoorwaarden zijn dus aanwezig. Maar dan nog, waar mensen werken en praten worden fouten gemaakt en vinden verstoringen plaats. Naar mate de communicatie complexer wordt, wordt tegelijk de noodzaak voor die communicatie groter en de noodzaak van simpelheid dwingender. In mijn geval betekent het domweg dat waarschijnlijk nauwelijks nog valt uit te leggen dat ik èn als niet-gelovige binnen het CDA actief ben èn wel als vrijmetselaar actief ben. In het individuele gesprek valt dat prima uit te leggen. In de beeldvorming die er wederzijds bestaat lijkt dat nauwelijks mogelijk. U heeft gemerkt dat mijn belangrijkste uitdaging vooralsnog daar ligt; op het snijvlak van geloof en politiek, en niet hier binnen de vrijmetselarij. Bij een keuze is mijn keuze dus duidelijk. Maar moet ik die keuze maken?

Vragen

Aan het einde van mijn verhaal gekomen, mag ik wellicht eindigen met de constatering dat wat mij drijft in het profane, mij ook drijft binnen de vrijmetselarij. Een verheffing tot de meestergraad zou daarom, zo u dat wilt, mogelijk moeten zijn en door mij gewenst.

Ik verwacht daarbij van u geen antwoord op het hierboven geformuleerde dilemma. Ik zal dat zelf moeten inschatten. Een echt antwoord heb ik niet. Maar, zoals gezegd, ik zou proberen te eindigen met de goede vragen. Ik kan er zo drie formuleren:

- waar ligt de scheidslijn tussen de profane arbeid en het werk in de loge?
- waar liggen de grenzen in het geloof aan de Opperbouwmeester?

---

⁴ Michael Baigent and Richard Leigh - "The Temple and the Lodge." Edition Corgi Books, london, 1988.

- moet een vrijmetselaar zich wat aantrekken van profane meningen over de vrijmetselarij?

Wees gerust, ik verwacht niet een direct antwoord van u. Ik heb mijn waarheid aan u voorgelegd, en zoals ik u ken zult u dat respecteren. Daarbij besef ik dat St. Andries in niet geringe mate is opgericht om, veel meer dan door een debat in de vorm van bouwstukken, vooral door middel van een goede uitvoering van de rituelen het maçonieke gevoel over te brengen en uit te dragen. In die ontmoeting van broeders voel ik mij in ieder geval thuis en waardeer ik mijn opname in de broederkring.

Het maken van dit 'meesterstuk' was voor mij een noodzaak. Ik besef dat ik veel van uw aandacht heb gevraagd. Ik kan alleen maar hopen dat het de gewenste werking heeft.

Peter Noordhoek

Berkel en Rodenrijs, maandag 1 april 1996.